

OSNIVANJE ILIRSKE ČITAONICE U KRIŽEVCIMA 1838. I NJEZIN RAD DO 1861. GODINE

MARJANA JANEŠ-ŽULJ

Gradska knjižnica "Franjo Marković" Križevci

A. G. Matoša 4

HR - 48260 Križevci

knjiznica-krizevci@kc.t-com.hr

Pregledni članak

Review article

Primljeno/Received: 30. 01. 2009.

Prihvaćeno/Accepted: 30. 01. 2009.

Rad se odnosi na jedan od najznačajnijih kulturnih događaja u 19. st. u Križevcima: OSNIVANJE ILIRSKE ČITAONICE, 1838. g, među prvima u Hrvatskoj, na čijim temeljima je izrasla i djeluje današnja Gradska knjižnica "F. Marković".

Rad obuhvaća tekst o Ilirskom pokretu u Hrvatskoj i Hrvatskom narodnom preporodu, osnivanju Društva čitatelja ilirskih i kasnije Ilirske čitaonice u Križevcima 1838. i njezin rad do 1861. godine kada mijenja ime u Narodna čitaona.

Ključne riječi: Ilirski pokret, Čitatelji ilirski, Ilirska čitaonica, Ljudevit Vukotinović, Hrvatski narodni preporod, Narodna čitaona.

Ilirski pokret

Hrvatski narodni preporod s ilirskim pokretom, nastao je u Hrvatskoj tridesetih godina 19. stoljeća, s težnjom za društvenim, kulturnim i političkim ujedinjenjem povijesnih pokrajina (kraljevstava) Hrvatske, Slavonije i Dalmacije u jednu cjelinu. To je bilo vrijeme bogato mnogim političkim i kulturnim događajima i obilježeno snažnim buđenjem nacionalnih osjećaja.

Najvažniji kulturni događaji toga vremena bili su prijevod Svetog pisma Matije Petra Katančića, koji je tiskan 1831. g., u kojem se štokavsko-ikavski jezik naziva slavnoiliričkim ("slovinski" i "ilirski") i Šporerov Almanah ilirski, tiskan u Karlovcu 1823. godine. Onovremenoj hrvatskoj čitalačkoj publici, onoliko koliko je postojala, dostatni su bili kalendari, molitvenici i slične knjige jer je hrvatski jezik odavno bio potisnut iz škola, osnovnih i srednjih, a trebalo mu je ponovo otvoriti prostore u društvenom i političkom životu: u školstvu, kulturi, upravi, političkom i privatnom životu. To je bilo vrijeme kada je tek trebalo shvatiti što jezik znači u životu naroda i da se narod (nacija) izjednačuje prvenstveno s jezikom. Stoga

je ključna bila i Gajeva Kratka osnova horvat-slovenskog pravopisanja, tiskana u Budimu 1830. g.

Ilirski pokret (1835.-1848.), kao pokretač hrvatske narodne svijesti, suprotstavljao se prodiru germanizacije i mađarizacije. Pokret je bio usmjeren na izgradnju i širenje jedinstvenog hrvatskog jezika na štokavskoj osnovi. Preporoditelji su namijenili knjizi i čitaonicama veoma važnu ulogu u buđenju narodne svijesti, borbi

Vlaho Bukovac, Hrvatski narodni preporod, svečani zastor u Hrvatskom narodnom kazalištu iz 1895. g.
(Reprodukcija krasi prostor Gradske knjižnice.)

protiv tuđinskih utjecaja i u političkoj borbi za stvaranje moderne nacije.

Vođa ilirskog pokreta bio je Ljudevit Gaj koji 1835. objavljuje prvi broj Narodnih novina s književnim podlistkom "Danica Horvatzka, Slavonzka y Dalmatinzka" u kojem su objavljivani domoljubni tekstovi, najčešće budnice i davorije. Već sljedeće 1836. godine novine mijenjaju naziv u Novine ilirske, a podlistak se zove "Danica ilirska". Godine 1838. Gaj dobiva dozvolu za otvaranje tiskare u kojoj će se tiskati knjige, časopisi i listovi na hrvatskom jeziku, što je bilo neobično važno za širenje pisane riječi u Hrvatskoj. U to vrijeme nastaju prve javne čitaonice (ilirске čitaonice) i narodne knjižnice, koje su uz kulturno-obrazovni, imale i politički karakter.

Ilirske čitaonice su imale važnu ulogu u širenju pokreta i ilirskih ideja i djelovale su kao ustanove za promicanje narodne svijesti i kulture. Pod utjecajem ilirskih ideja, 10. veljače 1842. grof Janko Drašković predlaže utemeljenje Matice ilirske, koja je do 1850. djelovala u okviru Ilirske čitaonice u Zagrebu.

Pokret se gasi 1843., kad je Bečki dvor, u strahu od jedinstvenog nastupanja južnih Slavena unutar Monarhije, zabranio uporabu ilirskog imena. Nastavlja se, međutim, hrvatski narodni preporod, a ustanove i izdanja koja su nosila ilirsko ime, odsada će se nazivati hrvatskima.

Gotovo svi predstavnici ilirskog pokreta pjevaju rodoljubne pjesme (budnice i davorije). Književnost i kazalište postali su konstitutivni element politike, odnosno političkog života u Hrvatskoj, vezujući uz ilirski pokret, upravo hrvatski narodni preporod i građansko društvo.

Prve javne čitaonice, Ilirske čitaonice otvorene su u Varaždinu (18. siječnja 1838.), Karlovcu (1. ožujka 1838.), Zagrebu (14. srpnja 1838.) i u Križevcima (17. ožujka 1838.)

Ilirska čitaonica u Križevcima (1838.-1861.)

Križevci su kao razvijena kulturna i politička sredina, ravnopravno sudjelovali u stvaranju ilirskog pokreta i početkom 1838.godine, odmah na-

D. Weingartner, Hrvatski sabor 1848., saborska sjednica, 4. 7. 1848. g., na kojoj ban Jelačić od saborskih zastupnika traži sredstva za obranu domovine.

kon Varaždina i Karlovca te Zagreba, među prvim gradovima u Hrvatskoj, osnovali ilirsku čitaonicu.

Križevci su jedan od najstarijih gradova sjeverozapadne Hrvatske. Prvi put se spominju 1193.g, i već 1252. dobivaju povlastice slobodnog kraljevskog grada. Marija Terezija, 1752. ujedinjuje Gornji i Donji grad u jedan grad pod nazivom Križevci. U srednjem vijeku grad je bio sjedište jedne od najstarijih i prostorno najvećih županija i grad u kojem su se održavali Hrvatski državni sabori. Nakon turske opasnosti i nakon preseljenja vojne komande u Bjelovar, grad postaje značajno obrtničko, trgovačko i manufakturno središte. Potkraj 18. st. u gradu su zabilježena čak 224 cehovska majstora. Prihodi su se slijevali u gradsku blagajnu i značajno doprinostili napretku grada. Brojne stare plemeništaške obitelji i brojni trgovci doseljenici utjecali su na jačanje građanskog sloja. Križevci su postali i upravno središte za širu okolicu.

Osim toga, u Križevcima je od 1801. g djelovala Grkokatolička biskupija (eparhija) s velikom i vrlo vrijednom biskupskom knjižnicom, i u tom su gradu sjeme obrazovanja posijali pavlini (1674.- Pavlinska gimnazija), koji su u Pavlinskom samostanu u centru grada imali veliku knjižnicu (reprezentativna soba na katu) i čak dva knjižničara: Benedikta Begria i Budimira Jarmića. Neobično je važno da je na istim temeljima 1860. g. osnovano Gospodarsko i šumarsko učilište s Ratarnicom, kasnije kompleks Višeg gospodarskog učilišta, u to doba najcjjenjenijeg u jugoistočnoj

Europi. Iz njega će se razviti zagrebački poljo-privredni fakultet.¹

Preporodni pokret je u Križevcima naišao na vrlo plodno tlo. Križevci su bili sjedište županije na čelu sa županom i ilircem Ljudevitom Bedekovićem i podžupanom Nikolom Zdenčajem.²

Križevci su bili nastanjeni pretežno hrvatskim pučanstvom, uspješno su se odupirali germanizaciji i mađarizaciji te su 1830. godine odlučno stali protiv uvođenja mađarskog jezika u hrvatske škole. Godine 1832. uprava grada podržala je Gajevu molbu za izdavanje Ilirskih narodnih novina.

U Križevcima su od 1836. službovali mladi ilirci, Antun Nemčić (23 godine) i Ljudevit Vukotinović (23 godine), a vrlo često su navraćali Ljudevit Gaj, Ivan Kukuljević, Mirko Bogović, Metel Ožegović, Stanko Vraz i drugi.

Ilirci. Autor: Georg Angerer (1870.)

Po uzoru na ostala društva čitatelja ilirskih i čitaonica, koje su utemeljene u Varaždinu, Karlovcu i u Zagrebu, Ljudevit Vukotinović osniva društvo nazvavši ga Čitatelji ilirski.

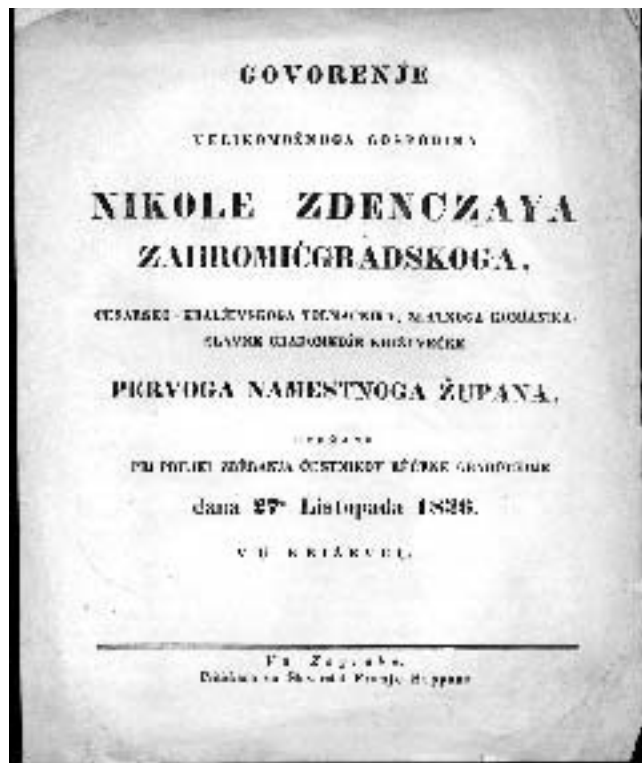
O tome svjedoči pismo Lj. Vukotinovića Stanku Vrazu od 17. ožujka 1838. u kojem ga obavješćuje:

“Takovo je društvo u Varaždinu, - tako sam i ja sad u Križevcu postavio.”³

1 Janeš-Žulj, Marjana: Sto sedamdeset godina organiziranog čitanja u Križevcima: od Ilirske čitaonice do Gradske knjižnice, Cris, God.IX., Broj 1/2007., str. 147.

2 Horvat, J.: Križevačka županija je “kula ilirizma”, u: Ljudevit Gaj: Njegov život, njegovo doba, Zagreb: Liber, 1975.

3 Korespondencija Vukotinović-Vraz, 24 pisma, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, R 3981 b, pismo od 17. 3. 1838.

Govor podžupana Nikole Zdenčaja pobornika ilirizma, 1836. g. (Zavičajna zbirka Crisiensia)

Osnivanje Čitatelja ilirskih spominje i Đuro Šurmin u knjizi Hrvatski preporod: “osnovano u Križevcima društvo pod imenom Čitatelja ilirskih, samo da se narodnost što više širi.”⁴

O osnivanju društva Čitatelja ilirskih govori i pojedinost iz dopisa Metela Ožegovića (1814.-1890.), osnivača čitaonice u Varaždinu, objavljenog u Danici ilirskoj, 26. svibnja 1838.: ...”što da u inih domovine naše gradovih, kakti Karlovcu i u Križevcu učinjeno jest s veseljem čujemo.”⁵

Svi ti izvori poslužili su Srni Vuković-Motl u radu: Narodne knjižnice u Hrvatskoj u 19. stoljeću, Zagreb, 1981., gdje piše: “Stoga se iz navedenog treba kao godina osnutka križevačke Čitaonice prihvatiti 1838. godina.”

I dalje u sažetku svog rada ona navodi: “Prve čitaonice osnovane su 1838., i to u Varaždinu, Karlovcu, Zagrebu i Križevcima.”

Zaslugom i djelovanjem društva Čitatelja ilirskih u Križevcima je 19. travnja 1839. ustanov-

4 Šurmin, Đuro: Hrvatski preporod, knj. II, Zagreb: Tisak dioničke tiskare, 1904., str. 113.

5 Ožegović, Metel: Službeni dopis iz slavne Vermedije Varaždinske. U Danica ilirska, 26. svibnja 1838., br. 21, tečaj IV., str. 82.

Govor župana Ljudevita Bedekovića Komorskog, 1836. g., na hrvatskom jeziku i u narodnom duhu. (Zavičajna zbirka Crisiensia)

ljena Ilirska čitaonica, koja je počela s radom 1. kolovoza 1839. Čitaonica uz čitaoničku djelatnost počinje skupljati i knjižnu građu i ubrzo je izdaje svojim korisnicima.

Ilirska čitaonica bila je središte kulturnog i društvenog života u gradu. Njezina uloga nije bila samo okupljanje članova na čitanje ilirskih (hrvatskih) knjiga i novina i organiziranje zabava, već je ona imala za cilj stvarati “*novo hrvatsko društvo, proniknuto narodnim duhom i zaneseno za stvaralački kulturni rad.*”⁶

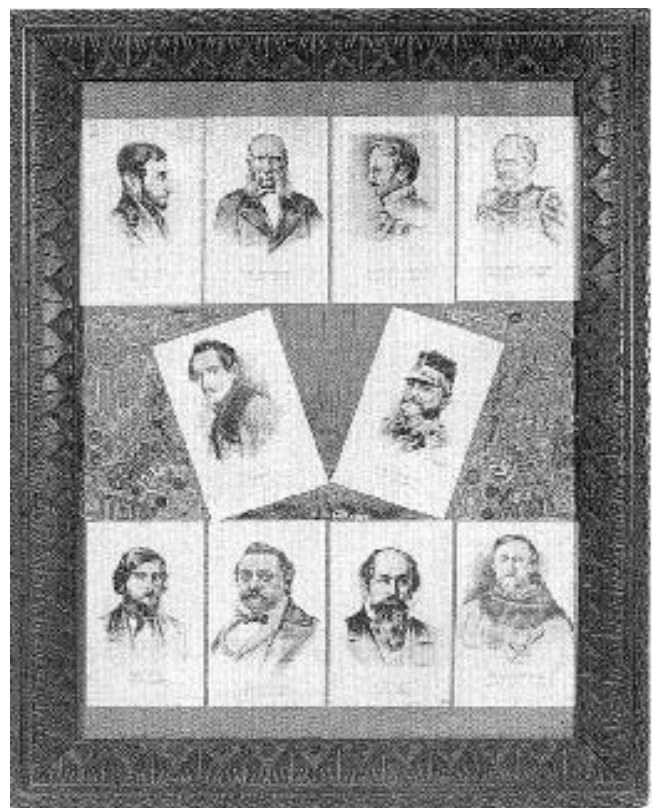
Slijedeći zapis o čitaonici bilježimo u Ilirskim narodnim novinama od 25. veljače 1840., br. 16., gdje u ime Narodnog društva križevačkog “knjižnik” Stepan Mlinarić obavještava čitateljstvo da je knjižnica u Križevcima počela s radom 1840. godine i imala 700 knjiga. Ravnatelj društva bio je tada podžupan Ivan Zidarić. Sve važnije knjige, poklonio je Mirko Inkej Palinski, komornik dravski, sa svog imanja u Rasinji.

6 Barac, Antun: Hrvatska književnost, knjiga I, književnost ilirizma, Zagreb: JAZU, 1954., str. 148.

Iz tih izvora vidimo da se čitaonica financirala iz članarine i da su knjige prikupljali među svojim članovima. Članovi čitaonice uključivali su se u akcije drugih ilirskih čitaonica i međusobno su se posjećivali. Čitaonica u Zagrebu je 1840. radila na stvaranju ilirskog kazališta i formirala je odbor “*koji će u dogovoru s odborima čitaonice u Karlovcu, Križevcima i u Varaždinu raditi, da se kazalište uredi na dionice.*”⁷

Dopis Stjepana Mlinarića (“knjižnika”) iz Ilirskih narodnih novina, od 25. veljače 1840.:

“*Premda je narodni naš kasino prošaste jur godine, dana najme 19. travnja kao na dan narodjenja nj. veličanstva sveljubljenoga kralja nešega Ferdinanda V. utemeljen, i dana 1. kolovoza (Aug) i.g. u naš život stupio, ipak je porad*

Slika Ilirski preporoditelji prikazuje seriju od deset portreta najistaknutijih muševa Ilirske dobi. Razglednice je 1917. g. izdao knjižar Radoslav Bačić. Okvir slike star je preko 130 godina. Sliku je priredio Franjo Bukovec iz Ivanca. Ona je poklon Varaždina 1978. g. Gradskoj knjižnici Križevci, povodom 140.-godišnjice njezina postojanja. (Zavičajna zbirka Crisiensia)

7 Šurmin, Đuro: Hrvatski preporod, knj. II, Zagreb: Tisak dioničke tiskare, 1904., str. 248.

Razglednica Zakmardijeve ulice i kuće "Pomper", uglovnice s desne strane. Na krovu uglovnice još i danas stoji ilirski znak. (Zavičajna zbirka Crisiensia, zbirka starih razglednica)

nekih zaprekah, koje višeputa pri utemeljenju ovakvih ustava vladaju, knjižnica sada stoprav od tvoriti mogla. U tom poslu miloj domovini našoj radostno javljamo, da knjižnica naša 700 knjigah broji. Ove su se knjige dobrostivostju i domoljubljem naših domorocah u kratko doba sakupile. Osobito zahvalno je društvo ravnatelju svomu gosp. Pervom podžupanu Ivanu Zidariću, koji u tom poslu pravu domorodnu revnost pokazuje.

Ovo jedva čuvši naradnosti našoj poznato priklonjeni g.c.k. komornik i punovlasnik dravski Mirko Inkej Palinski, pokloni i on društvu sve svoje važne knjige, koje na gospoštini Rasinji imadiaše. Plemeniti ovaj čin nas je više obzirah veoma razveselio i mi rečenomu gospodinu zahvalnost našu javno ukazujemo.”

O postojanju čitaonice u Križevcima svjedoči i podatak sa sjednice uprave zagrebačke čitaonice. Na toj je sjednici uprava zaključila da se zahvali svom članu Inkeju Palinskom “za obećane i darovane nekoje knjige narodnom kasinu križevačkom pod tom prigodbom da one, ako bi rečeni kasino, što Bog sačuvaj, razstavio se, našem društvu kao glavi svih drugih pripanu. Popis rečenih knjigah priobćen nam je od istoga presvetloga gospodina.”⁸

Na žalost nismo uspjeli ući u trag popisu spomenutih knjiga. (Gradska knjižnica u Križevcima

ne posjeduje knjige iz tog najranijeg razdoblja ilirske čitaonice.)

Andelko Mijatović također spominje 1838. godinu i kaže: “U Varaždinu, Zagrebu, Karlovcu i Križevcima osnovane su ilirske čitaonice koje su postale središte širenja preporodnih ideja u Hrvatskoj i pokretač ukupnog narodnog života na književnom, kulturnom i političkom polju.”⁹

Ilirske čitaonice kao kulturne institucije, rasadišta narodnog prosvjećivanja, odigrale su značajnu ulogu u razvijanju i produbljivanju nacionalne svijesti hrvatskog naroda. Uloga nekadašnjih čitaonica u Hrvatskoj jedva se može uspoređivati sa zadaćama suvremenih knjižnica. Ilirska čitaonica imala je za cilj okupljati hrvatsko plemstvo i građanstvo, širiti preporodne ideje, prikupljati knjige i novine na hrvatskom jeziku i vrlo često pomagati druga društva prodajom knjiga i novina ili sakupljanjem dobrovoljnih priloga.

Ljudevit Vukotinović (1813.-1893.), portret iz 1861. g. Osnivač Ilirske čitaonice u Križevcima, 1838. g.

⁸ Vuković-Motl, Srna: Narodne knjižnice u Hrvatskoj u 19. stoljeću, Magistarski rad, str. 109-110.

⁹ Mijatović, Andelko u knjizi: Iz riznice hrvatske povijesti i kulture (Zagreb, NZMH, 1996.), str. 366.

Antun Nemčić (1813.-1849.), nepoznati slikar, 19. st. (Gradski muzej Križevci). Antun Nemčić podupirao je rad Ilirske čitaonice u Križevcima.

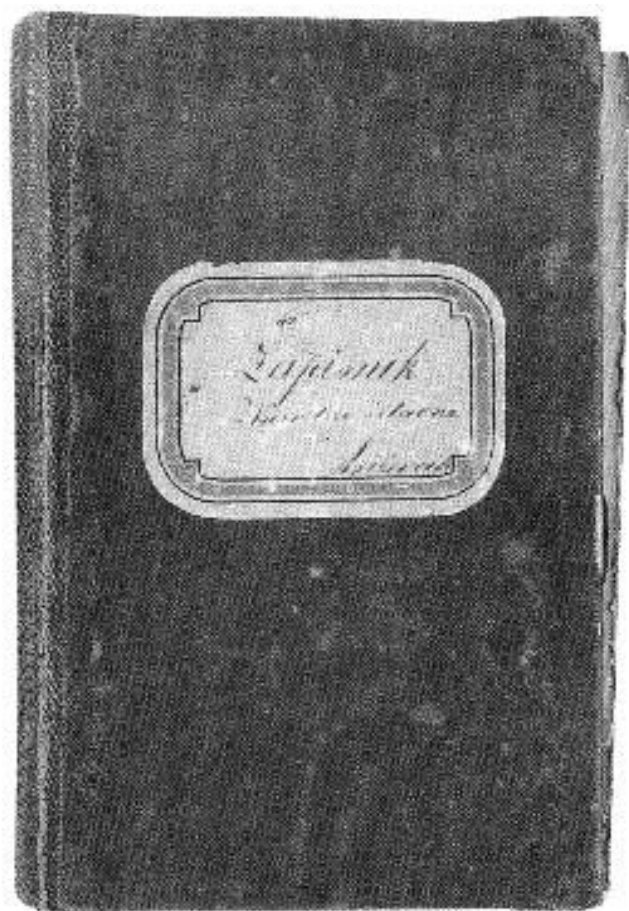
Ilirska čitaonica djelovala je u Križevcima u preporodnom duhu do 1843. godine kada je zabranjeno ilirsko ime i kada je njezin rad poremećen političkim zbivanjima. Do 1850. godine čitaonica vjerojatno tek egzistira bez jačeg rada i djelovanja, dok konačno nije Bachovim apsolutizmom zabranjen njezin rad i djelovanje u narodnom duhu. Svoje teške dane knjižnica će proživljavati i kasnije za vrijeme Khuen Hedervaryja. Takvo će stanje potrajati desetak godina da bi nakon toga nastali povoljniji uvjeti za njezin rad. Aktivnosti knjižnice su ponovo oživjele 1861. godine kada mijenja ime u Narodna čitaona, ima 83 redovna člana i 17 izvanrednih članova i njezin predsjednik postaje županijski odvjetnik Andrija Uhernik. Gradska knjižnica čuva Zapisnik Narodne čitaone i prva Pravila za rad čitaonice iz 1862. godine, u kojima se navodi zadaća čitaonice: "...izobrazivanje duha i podupiranje narodne knjige, nabavljanje i čitanje časopisa, zatim zabave dozvoljenim igrama i drugo dozvoljeno razveseljavanje".¹⁰

¹⁰ Zapisnik o radu Narodne čitaone, Križevci, 1862.-1883.

Čitaonica ponovo postaje središte preporodnih ideja i snažnog rodoljubnog zanosa.

Čitaonički pokret u Hrvatskoj tridesetih godina 19. stoljeća neizostavna je i iznimno važna sastavnica hrvatskog narodnog preporoda, koliko u kulturno-sociološkom, toliko i u društveno-političkom pogledu. Sama okrenutost prošlim stoljećima hrvatske književnosti, a posebice renesansnoj, značila je ponovnu afirmaciju naše knjige i naše pisane riječi, povezivanje razjedinjenih hrvatskih pokrajina i izravan otpor mađarizaciji i germanizaciji. S druge pak strane idealističke zablude o Slavenstvu i slavenskoj braći i bezrezervno priklanjanje drugima posljedica su romantičnih nazora, nama danas dragocjena spoznaja da se ilirski pokret nikako ne može razmatrati izvan konteksta europskog romantizma.

Križevci su se odmah priklonili, stvarali i oblikovali hrvatski narodni pokret ravnopravno s drugim kulturnim središtima: Zagrebom, Varaždi-

Zapisnik Narodne čitaone u Križevcima od 1884.-1938. (Zavičajna zbirka Crisiensia)

Prof. Petar Delić proučavao je povijest križevačke knjižnice i čitaonice, bio je njezin stalni član i čest posjetitelj. (Zavičajna zbirka Crisiensia, zbirka fotografija)

nom i Karlovcem. Istodobna osnivanja ilirskih čitaonica 1838. g. u sva četiri grada samo potvrđuju ovu tvrdnju. A mogli su se izdići iznad prosječnosti jer su imali jak građanski stalež, plemstvo je bilo hrvatski orijentirano, bogatu političku i kulturnu tradiciju, ali i sretnu okolnost da su tada u Križevcima živjeli i djelovali književnici Antun Nemčić, Ljudevit Vukotinović (osnivač Ilirske čitaonice), Albert Štriga, a nerijetko su ovdje boravili Ivan Kukuljević, Mirko Bogović, Ljudevit Gaj, Metel Ožegović, Stanko Vraz i drugi. Oni su od samog osnutka pratili i pomagali rad Ilirske čitaonice. Kada se danas iz ove vremenske udaljenosti pogleda koje su sve znamenite i spomena vrijedne osobe u njoj boravile i bile njezinim počasnim članovima, koje su se sve raznovrsne aktivnosti okupljanja "cvieta inteligencije", promicanja hrvatske pisane riječi provodile te koji su sve oblici plodonosne suradnje s brojnim društvima i ustanovama, kako u Križevcima i okolici, tako i u cijeloj Hrvatskoj, vidljivo je izdizanje ove sredine u hrvatskom kulturnom zemljovidu toga vremena.

Hrvatski narodni dom arhitekta Stjepana Podhorskog, iz 1914. g. kojeg su gradili članovi Hrvatske čitaonice 1914. g. Na tom mjestu stajala je zgrada Narodne čitaone. (pretpostavlja se prije nje i Ilirske čitaonice).

Izvori (kronološkim redom)

Govorenje velikomožnoga gospodina NIKOLE ZDENCZAYA ZAHROMICGRADSKOGA, cesarsko-kraljevskoga tolnačnika, zlatnoga konjanika, slavne Gradomedje Križevačke, prvoga namestnoga župana, deržano pri prilici zberanja častnikov rečene gradomedje, dana 27a Listopada 1836. vu Križevcu, Pritiskano vu Slovarnici Franje Suppana vu Zagrebu. (Zavičajna zbirka, Gradska knjižnica "F. Marković" Križevci)

Govorenja, koja pri prilici zberanja čestnikov Sl. Gradomedje Križevačke dana 27. Listopada, leta 1836. obderžavanoga, izustil je najizvišeniji, i najosvetjeneši gospodin LJUDEVIT BEDEKOVICH KOMORSKI, njihovoga C. Kr. Apoštolskoga veličanstva komornik i zbiljni otajni deržavni sovetnik, Visokoga stola sedmogospodsoga prisednik, ter iste gradomedje Verhovni župan, Prištampano pri Franji Suppanu, vu Zagrebu. (Zavičajna zbirka, Gradska knjižnica "F. Marković" Križevci)

Korespondencija: Vukotinović-Vraz, (17.1.1838.) NSK, R3981. Zagreb.

Ožegović, Metel (1838): Službeni dopis od slavne Varmedje Varašdinske. U: Danica ilirska, 26. 5. 1838., br.21, str. 81.-82.

Mlinarić, Stjepan (1840): Dopis iz Križevca. U: Ilirske narodne novine, VI, 25.2.1840., br.16

Zapisnik o radu Narodne čitaone, Križevci, 1862.-1883.

Pravila Društva Narodne čitaonice u Križevcu. (1862), U: Zapisnik o radu Narodne čitaone", 19. svibnja 1862.

Literatura

Barac, Antun (1954): Hrvatska književnost od Preporoda do stvaranja Jugoslavije. Knj. I. Književnost ilirizma, Zagreb: JAZU

Badalić, Josip (1937): Javne knjižnice u Savskoj banovini; njihovo stanje i potrebe, Zagreb, str. 15.

Bedenko, Josip (1975): Križevci-razvoj grada, Zagreb.

Delić Petar (1982): Ilirska čitaona u Križevcima. U: *Križevački zbornik II*, Križevci. str 187.-189.

Godišnjak Gradske knjižnice i čitaonice Metel Ožegović Varaždin,(1995), Varaždin.

Janeš-Žulj, Marjana, Delić, Petar (1998.): Gradska knjižnica "Franjo Marković" Križevci, spomen knjiga u povodu 160. godišnjice postojanja, Križevci.

Mijatović, Anđeljko (1996.): Iz riznice hrvatske povijesti i kulture, NZMH, Zagreb

Stipčević, Aleksandar (2006): Povijest knjige, Matica hrvatska, Zagreb.

Stipčević, Aleksandar (2004., 2005., 2008.): Socijalna povijest knjige u Hrvata (knjiga I., II. i III.), Školska knjiga, Zagreb.

Šurmin, Đuro (1904), u Hrvatski preporod, knj. II, Zagreb, str. 113.

Umjetnička topografija Hrvatske: Križevci, grad i okolica, (1993), Institut za povijest umjetnosti, Zagreb.

Vidačić, Kvirin ((1886):Topografično-poviestne crte slob. i kr. grada Križevca, Križevac.

Vuković-Mottl, Srna (1981): Narodne knjižnice u Hrvatskoj u 19. stoljeću, Magistarski rad, Zagreb.

Summary

Founding of Illyrian library in Križevci in 1838 and its activity till 1861

Keywords: Illyrian movement, Illyrian readers, Illyrian library, Ljudevit Vukotinović, Croatian National Revival, people's reading room

Founding of the Illyrian library falls among the most important cultural events of the 19th century in Križevci. It happened in 1838 and the library was one of the first opened public libraries in Croatia and present day library 'Franjo Marković' follows its tradition. The library organized a reading society and in 1861 changed its name in People's reading room.